

စိတ်ကူးချိုချိုအနုပညာ
mgyoe.com

တိုက်စိုး မင်းနှင့်စာဆို

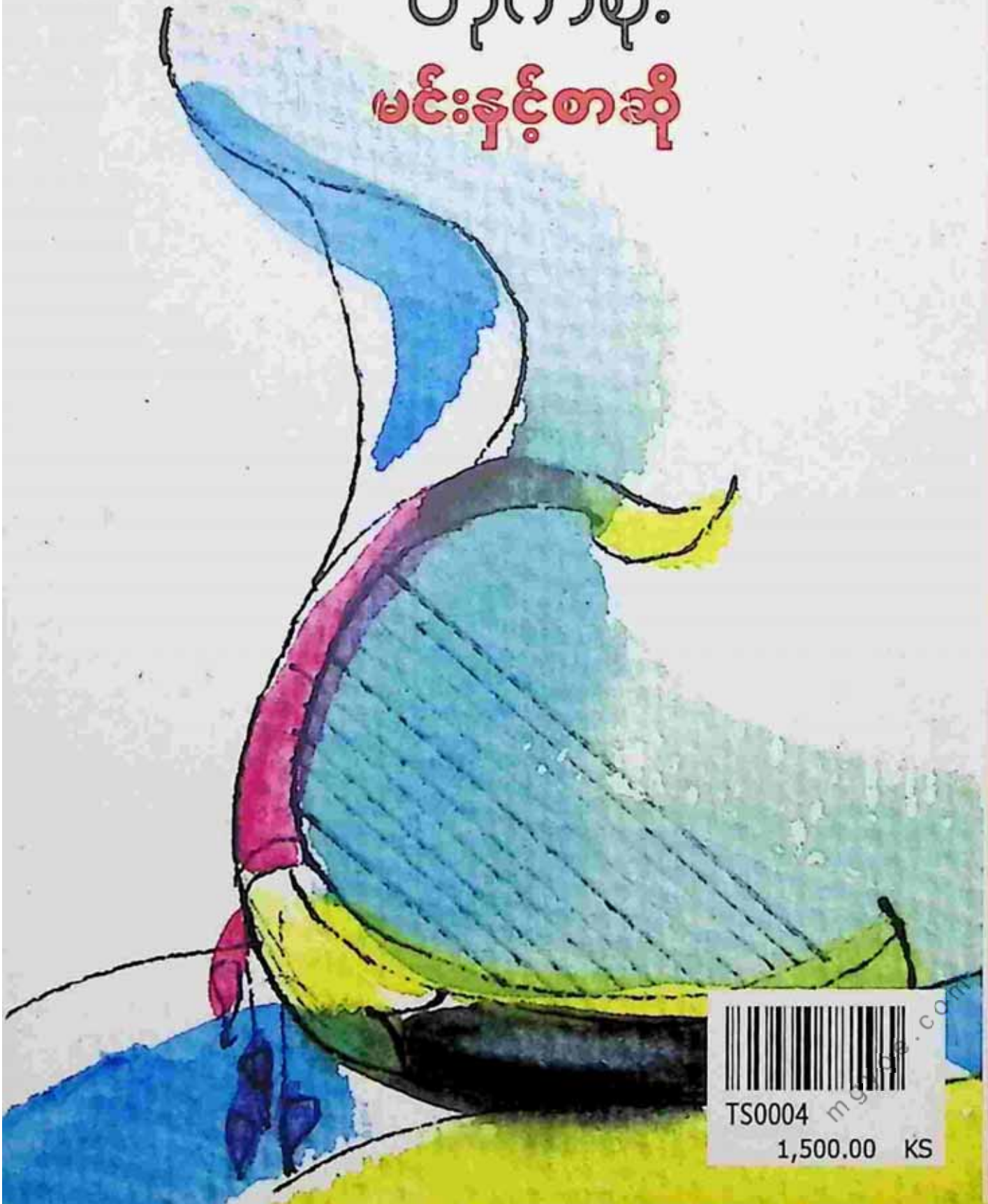
KYIM

ဒုတိယအကြိမ်

mgyoe.com

mgyc.com

တိုက်စိုး
မင်းနှင့်စာဆို

TS0004
1,500.00 KS

မင်းနှင့်စခရိုင်

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၀၀၈၀၄၀၇၀၈ နှင့်

မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၀၀၈၅၂၀၈၀၈ တို့ဖြင့်

မျက်နှာဖုံးစီရိုင်း **မ.ဓ.ဝ**ပြုလုပ်ပြီး ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်းဦး၊ စိတ်ကူးချိုချို
စာအုပ်တိုက်၊ ၈၅၊ ၁၆၄ လမ်း၊ တာမွေမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်နှင့် ပုံနှိပ်သူ -
ဦးနိုင်ဦး၊ ငွေပြည်တော်ပုံနှိပ်တိုက်၊ သိမ်ဖြူလမ်း၊ ရန်ကုန်တို့က စုတိယ
အကြိမ် စောင်ရေ- ၅၀၀ ချိတ်နှိပ်ကာ ၂၀၀၈ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် တန်ဖိုး
၁၅၀၀ ကျပ်ဖြင့် ဖြန့်ချိသည်။

စာအုပ်ချုပ် ကိုဖြင့်

မာတိကာ

အမှာစာ	၃
- ကင်းဝန်	၅
- ကျန်စစ်သား	၃၅
- ရှင်မင်းနု	၄၅
- နတ်သျှင်နောင်	၅၉
- ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ	၇၃
- လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်	၈၃
- ဦးရွှေလူ	၉၄

အမှာစာ

ဤစာအုပ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း၊ ကျန်စစ်သား၊ ရှင်မင်းနု၊ နတ်သျှင်နောင်၊ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၊ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၊ ဦးရွှေလူ ဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ် ၇ ဦး အတ္ထုပ္ပတ္တိပါ ပါသည်။ ထိုအတ္ထုပ္ပတ္တိအားလုံးသည် ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းတွင် ပါဝင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိများလာအချက်အလက်များအနက် အချို့ကို စာဖတ်သူများ သိပြီးဖြစ်၍ အချို့ကိုမူ ယခုစာအုပ်တွင်မှ အသစ်တွေ့ရကောင်းတွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချက်အလက်များကို စာရေးသူ၏ အယူအဆနှင့်ပေါင်းစပ်၍ စာရေးသူက ဉာဏ်မီသမျှတင်ပြထားသည်ဖြစ်ရာ စာဖတ်သူများ လက်ခံနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ ဆက်လက်လေ့လာသူများအဖို့ အရေးကြီးသော စာစာရင်းကိုလည်း ရွေးထုတ်၍ ပြထားပါသည်။

ဤစာအုပ်ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ကူညီကြသော တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှူး ဦးသော်ကောင်း၊ မန္တလေးဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်မှူး ဦးမောင်မောင်၊ စာရေးဆရာ လေးမြိုင်၊ စာရေးဆရာ သမိန်သောင်းတို့ကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တိုက်စိုး

mgyc.com

mgyc.com

ကင်းဝန်

ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်း၏အမည်ကို ကြားလိုက်ရလျှင် စာပေ
 မွေ့သူများက 'နေမိရကန်'မှ နန်းတွင်းသူဘွဲ့ကို နှစ်နှစ်သက်သက် အာရုံထင်မိ
 ကြလိမ့်မည်။ ဥပဒေသမိုင်းသုတေသီများက 'သုံးဆယ့်ခြောက်စောင်တွဲ ဓမ္မ
 သတ်ကြီး'ကို တလေးတစား သတိရမိကြလိမ့်မည်။ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းလိုက်
 စားသူများက ဥရောပဗိသုကာပုံစံဖြင့် (ဦးကောင်းဆောက်လုပ်)လှူဒါန်းခဲ့သော
 သာကဝန်ကျောင်းတိုက်ကို တအံ့တဩ ပြေးမြင်မိကြလိမ့်မည်။ သို့သော်
 ဦးကောင်း၏အမည်သည် ရာဇဝင်တွင် အကောင်းဘက်လိုလို အဆိုးဘက်လိုလို
 နှင့် အငြင်းထွက်စရာဖြစ်နေသည်။ "ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၊ မင်းဆက်ပြုတ်"
 ဆိုသောစကားနှင့် ရောထွေးယှက်တင်ဖြစ်လျက်ရှိသည်။

ထိုစကားသည် အဓိပ္ပာယ် ၂ ချက်ထွက်နေ၏။ အဓိပ္ပာယ်တစ်ချက်
 မှာ နေ့နံသင့်တွက်ပုံအရ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုနှစ် (ခရစ် ၁၈၈၅ခုနှစ်)
 တွင် အင်္ဂလိပ်လက်သို့ နောက်ဆုံးမင်းဆက်ဖြစ်သော သီပေါမင်း ပါရသည်
 ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအဓိပ္ပာယ်မှာ ဦးကောင်းလိမ်လည်ကောက်ကျစ်လေ
 သောကြောင့် ဤသို့ပါရသည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်လက်သို့ မြန်မာမင်းပါရပုံပါရနည်းသည် ၃ ဆင့်ဖြစ်လေ
 သည်။ ၁၈၂၄ ခုနှစ်မတိုင်မီကာလအထိ မြန်မာနိုင်ငံမှာ တစ်ထီးတစ်နန်းနှင့်
 လွတ်လပ်သောနိုင်ငံဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ဘကြီးတော်လက်ထက်တွင်

အင်္ဂလိပ်နှင့်စစ်ဖြစ်၍ မြန်မာကရုံးသဖြင့် တနင်္သာရီနှင့် ရခိုင်နယ်များကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် ဒုတိယအကြိမ်စစ်ဖြစ်၍ ရုံးပြန်သဖြင့် တောကျောင်းသရက်မြို့အထိ မြန်မာ့ပိုင်နက်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ပုဂံမင်းနောက် စိုးစံသော မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် မင်းတုန်းမင်း၏ အမြော်အမြင်ကြီးမှုကြောင့် အင်္ဂလိပ်နှင့်ဆက်ဆံရေး သင့်တင့်တန်သရွေ့ သင့်တင့်သည်။ နောက်ဆုံးမင်းဆက်ဖြစ်သော သီပေါမင်းလက်ထက်တွင်မူ တတိယစစ်ဖြစ်ပြီး နောက် သီပေါမင်းလည်းစစ်ရှုံး၊ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးလည်း လုံးဝကွယ်ပျောက်လေတော့သည်။

ဦးကောင်းသည် (မြန်မာဘက်မှ)မင်းတုန်းမင်းနှင့် သီပေါမင်း နှစ်ဆက်တိုင်တိုင် အမှုထမ်းခဲ့လေသည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်မှစတင်၍ အလုပ်တာဝန်တွင် တစ်စတစ်စ တိုးမြှင့်လာခဲ့ရာ သီပေါမင်းနန်းတက်စအချိန်၌ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ အလွန်လည်း အရာရောက်ခဲ့သည်ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် အင်္ဂလိပ်လက်သို့ သီပေါမင်းပါရပုံအကြောင်းနှင့်စပ်၍ကား ဦးကောင်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်တို့သည် အစွန်းအထင်းရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် “ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၊ မင်းဆက်ပြုတ်”ဆိုသောစကား ယုတ္တိတန်သည် မတန်သည်ကို သူ့ဘဝလမ်းစဉ်ကို ပြန်ကြည့်ပါက အကြောင်းပြည့်ပြည့်စုံစုံ တွေ့နိုင်စရာရှိလေသည်။

ဦးကောင်း၏အဖ ဦးမိုးသည် မုံရွာနယ်၊ ဗန်းကျိတိုက်အဝင်မုန်တိုင် ၂၃(မင်းတိုင်ပင်)ရွာတွင် နေထိုင်သူဖြစ်လေသည်။ အသည်(သား)ကားမဟုတ်။ နတ်သျှင်ရွေး သေနတ်စုထဲမှဖြစ်လေသည်။ သို့သော် စစ်မက်မရှိသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ၊ မင်းနေပြည်တွင် တာဝန်မကျသည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ထိုအစုသားသည် ကိုယ့်ရပ်ရွာတွင် အေးချမ်းစွာနေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ရက်ကန်းသုံး ယင်သွားများကို လုပ်ကိုင်ရောင်းချ၍လည်းကောင်း၊ ဓာတ်ဆရာအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း အသက်မွေးသူဖြစ်သည်။ သားဖြစ်သူ ဦးကောင်းမှာလည်း ထိုရွာတွင်ပင် ၁၈၂၂ ခုနှစ်၌ မွေးဖွားလာလေသည်။ ဤတွင် အဖဖြစ်သူက အစုသားဖြစ်၍ သားဖြစ်သူသည် မြန်မာ့အုပ်ချုပ်ရေးထုံးတမ်းအရ အချိန်တန်အရွယ်ရောက်လာသည့်အခါ ထိုအစုတွင် သာမန်အားဖြင့် အမှုထမ်းရမည်ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ကား အစုသားရိုးရိုးမဖြစ်။ သူက စာတတ်၍ မင်းပါးစိုးခွင့်

ရောက်ကာ မင်းတိုင်ပင်အမတ်အထိဖြစ်လာသည်။ အမှန်စင်စစ် သူ့ရွာတွင် ကျောင်းမည်မည်ရရမရှိ။ မရှိသော်လည်း ပညာလိုလားသော ဦးကောင်းသည် အနီးအပါးမှကျောင်းရှိသော ငှက်ပျောတောရွာ၊ စစ်ကုန်းရွာ၊ ငါးရုံအိုမြစ်စုတ်ရွာ၊ ပဒူးရွာ အသီးသီးတွင် စာလိုက်၍သင်သည်။ ကျောင်းသားဘဝ၊ ကိုရင်ဘဝ၊ ရဟန်းဘဝ အဆင့်ဆင့်ဖြင့် သဒ္ဒါ၊ သင်္ဂြိုဟ်၊ ဆန်း၊ အလင်္ကာ၊ ဗေဒင်၊ ဆေး စသည်တို့ကို သင်သည်။ ထိုမျှဖြင့်အားမရမတင်းတိမ်သေးဘဲ အမရပူရ မင်းနေပြည်ရှိ ဗားကရာကျောင်းသို့တက်၍ စာဆက်သင်သည်အထိ ဇွဲကောင်းလေသည်။

ဤတွင် ဦးကောင်းအတွက် တက်လမ်းပေါ်လာလေသည်။ ပေါ်လာပုံမှာ ပဒူးရွာကျောင်းတွင်နေစဉ်က သူသည် ဦးရန်ဝေးဆိုသူ ဦးပဉ္စင်းနှင့် သိကျွမ်းခင်မင်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုဦးပဉ္စင်းသည် ယခုအခါတွင် ဗားကရာကျောင်း အနောက်ဘက် ရွှေရေးကျောင်း၌ ကျောင်းထိုင်လည်းဖြစ်၊ မင်းတုန်းမင်းသား၏ အကိုးကွယ်ခံဆရာလည်း ဖြစ်နေသည်။ ထိုအခါ မင်းတုန်းမင်းသားက “ပညာဗဟုသုတအရာလေ့လာသူများကို လိုချင်ပါသည်”ဟူ၍ ဦးရန်ဝေးထံ လျှောက်ထားလေရာ၊ ဦးရန်ဝေး၏ အမအစဖြင့် ဦးကောင်းသည် မင်းတုန်းမင်းသား၏ မင်္ဂလာအိမ်တော်သို့ အမှုထမ်းရန် ရောက်လာခဲ့ရသည်။ မင်းတုန်းမင်းသားသည် ပညာလိုလားသူဖြစ်သည့်အတိုင်း နောင်အခါ ယောအတွင်းဝန်ဖြစ်လာမည့် ဦးဖိုးလှိုင်ကဲ့သို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် သူ့ထံတွင် ဝင်ထွက်သွားလာနေကြသည် ဖြစ်လေသည်။ ဦးရန်ဝေးပင်လျှင် မကြာမီ လူဝတ်လဲ၍ မင်းတုန်းမင်းသား၏ အကြီးတော်အဖြစ်သို့ ပြောင်းခဲ့လေသည်။

ထိုအခါကာလသည် ပုဂံမင်းစိုးစံနေချိန်ဖြစ်လေသည်။ ထိုမင်းသည် ပြည်သူအများ၏ ကြည်ညိုမှုကို ကောင်းစွာရခဲ့ဟန်မရှိ။ သူ့အိမ်တော်ပါအမှုထမ်းဖြစ်သူ မြို့ဝန်ဦးဘိုင်ဆတ်သည် သားပျို သမီးပျိုများကို ဖျက်ဆီးနှိပ်စက်သည်။ ပြည်ထဲရေးကို ဘုရင့်ယောက်ဖဖြစ်သူ မင်းသားဦးကျောက်လုံးနှင့် ကျီဝန် ဦးပွားတို့ ခြယ်လှယ်နေသည်။ ထိုအပေါ်တွင် ပုဂံမင်းကိုယ်တိုင်က ညီလာခံမှန်မှန် မထွက်ဘဲ ကြက်တိုက်၊ လက်ဝှေ့ပြိုင် စသည့်အလုပ်တွေကိုသာ လိုက်စားနေပြန်လေသောကြောင့် ပြည်သူများက နှလုံးနာနေကြသည်။ ထို့ကြောင့် အကျင့်သိက္ခာရှိသော မှန်မှန်လွှတ်တက်သော (ပုဂံမင်းနှင့်အဖတူအမိကွဲ ညီတော်သူ)

မင်းတုန်းမင်းသားကို ပို၍ကြည်ညိုနေကြသည့်လက္ခဏာရှိသည်။ အခြေအနေက မဟန်ရသည်တွင် ပုဂံမင်းအဖို့ ကံဆိုးချင်သောကြောင့် ပေထင့်၊ အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာစစ်ဖြစ်ပြန်လေသည်။ ထိုအရေးတွင် ပုဂံမင်းဘက်က အလွန်မရှိ၊ သို့သော် အင်္ဂလိပ်က ကဲ၍သာလာသဖြင့် စစ်တိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ မင်းတုန်းမင်းသားမှာမူ အင်္ဂလိပ်၏လက်နက်အားကို မြန်မာက မယှဉ်နိုင်မှန်း စဉ်းစားမိပြီးဖြစ်၍တစ်ကြောင်း၊ နဂိုကလည်း ငြိမ်းချမ်းစွာနေတတ်လေ၍ တစ်ကြောင်းကြောင့် စစ်ကိုတစ်နည်းနည်းဖြင့် တားဆီးလိုသည်ဖြစ်လေသည်။ ထိုအတွင်း သူနှင့် သူ့ညီရင်းဖြစ်သူ ကနောင်မင်းသားတို့၏ အိမ်တော်သားများသည် ဓားပြမှုတွင် ပါဝင်သည်ဆိုကာ ပုဂံမင်း၏ကျေးကျွန်များက စွပ်စွဲအပြစ်ရှာကြလေရာ၊ သူသည် ညီ၏တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် နောင်တော်ကို ပုန်ကန်လေတော့သည်။ ၁၈၅၃ ခုနှစ်တွင် ရမည်းသင်းသေနတ်ဗိုလ် (နောင်ရေနံချောင်းဝန်ကြီး) ဦးစို စသော သစ္စာရှိနောက်လိုက်များ၏အကူအညီဖြင့် မင်းတုန်းမင်းသားက နောင်တော်ကိုအနိုင်ရပြီးလျှင် အမရပူရကိုသိမ်းပိုက်နန်းထိုင်နိုင်ခဲ့၍ ညီဖြစ်သူ ကနောင်မင်းသားကို အိမ်ရှေ့အရာထားလေသည်။ စစ်ကိုလည်း ရပ်စဲလိုက်လေသည်။

အရှင်မြင့်က ကျွန်တင့်ရမည်မှာ ဓမ္မတာပေတည်း။ ဦးစို၊ ဦးရန်ဝေး၊ ဦးဖိုးလှိုင်၊ ဦးကောင်းစသော မင်းတုန်းမင်းဘက်သားများသည် အရည်အသွားအလျောက် အချီးအမြှောက်ခံကြလေသည်။ ဦးကောင်းအတွက် သက်သက် ၄၇၊ မည်ဆိုလျှင် မင်းတုန်းမင်းသား၏အိမ်တော်တွင်ရှိစဉ်ကလည်း သူ၏အလျောက်အပြုကောင်းမှု၊ သတ်ပုံသတ်ညွှန်းမှန်ကန်မှုကြောင့် အမှုထမ်း၍မှ မကြာခင် ဘဏ္ဍာစာရေးအရာတွင် တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်း ခံရဖူးသည်။ ဤတွင်မက မင်းတုန်းမင်းသားကပင် ကြပ်မတ်၍ ဘကြီးတော်လက်ထက်၌ မှန်နန်းအပျိုတော်ဖြစ်ခဲ့သော ဆင်ကြန်သခင်နှင့် လက်ဆက်ပေးသည်အထိ ဂုဏ်ရည်တင်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ခုတစ်ဖန် မင်းတုန်းမင်းသားက အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လာသည့်အခါ သူကလည်း အလုပ်တွင် ကြိုးစားလေသည်နှင့်အမျှ ရွှေတိုက်စိုး၊ နောက် လွှတ်တော်အမှာစာရေး၊ နောက် လွှတ်တော်စာရေးကြီး၊ နောက် အလုံမြို့ဝန်၊ နောက် တောင်ငူ၊ ရမည်းသင်းနှစ်မြို့ အခွန်ဝန်၊ နောက် လွှတ်တော်ဝန်ထောက်၊ နောက် ရေ၊ ကြည်းနှင့်ဆိုင်ရာ ကင်းခွန်များကို ကြီးကြပ်

အုပ်ချုပ်ရသော ကင်းဝန်ထောက်ဖြစ်ရသည်အထိ ရာထူးဂုဏ်သိန်ကြီးမြင့် တိုးတက်လာလေသည်။

ကြီးမြင့်လာရအောင်လည်း သူဆောင်ရွက်ခဲ့ပုံတို့ကို သာဓကပြရဦး မည်။ ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် အမရပူရကိုမကြိုက်၍ မန္တလေး မြို့သစ်တည်ရန် ကြံရွယ်သည့်အခါ ဦးကောင်းသည် မြတောင်ဝန်ကြီးဦးမှို၏ ဆင့်ဆိုချက်အရ ကျုံး၊ မြို့ရိုး၊ နန်းတော် စသော ခုနစ်ဌာနနှင့်တကွ တည်ထား လုပ်ဆောင်ရန် အဆောက်အအုံပုံစံစနစ်ကို အခါမပြတ်ရေးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ မန္တလေးပတ်ဝန်းကျင်၌ သာယာစိမ်းလန်းရအောင် ဥယျာဉ်နှစ်ဆယ်လုပ်ဆောင် ရန် မင်းအမိန့်ရှိရာတွင် ဝေပုံကျဖြစ်သော မဟာသီရိဟေမဝန်ဥယျာဉ်ကို ပန်း သစ်ပင်မြိုင်မြိုင်ဖြင့် ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ အလုံမြို့ဝန် တာဝန်ယူရစဉ်က သုံးနှစ်အတွင်း မြို့ရွာနယ်ပယ်ကို အေးချမ်းစည်ပင်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ သည်။ တောင်ငူရမည်းသင်းဘက်ရှိ သစ်အလုပ်အဆောင်နေရာမကျ၍ အခွန် ဘဏ္ဍာ ယုတ်လျော့နေသည်တွင် အမှန်ဖြစ်အောင် စီမံပေးနိုင်ခဲ့သည်။ နောက် ဆုံး ၁၈၆၆ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်း၏သားများအထဲမှ မြင်ကွန်း မြင်းခုံတိုင် မင်းသားနှစ်ဦးက အိမ်ရှေ့ကနောင်မင်းသားကိုသတ်၍ သူပုန်ထသည့်အခါ (ပခန်းမင်းကြီးဖြစ်လာခဲ့သော) ဦးရန်ဝေးနှင့်အတူ လွှတ်တော်မှ ရပ်တည် ဆင့်ဆိုစည်းကြပ်ကာ သူပုန်ရန်ကို ခုခံနိုင်ခဲ့သည်။

ဤမျှပင်လော၊ ရှိပါသေး၏။ ဦးကောင်းသည် မင်းမှုရေးရာတို့တွင် ကိုယ်အား စိတ်အားဖိ၍ ဆောင်ရွက်ရုံဖြင့် မတန်သေး၊ စုဆောင်းပြီး ဗဟုသုတ၊ ကျွမ်းကျင်ပြီး ကဗျာပညာဖြင့် မင်းတုန်းမင်း၏ စာဝါသနာကို ဖြည့်နိုင်ခဲ့ပြန် သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် ဘာသာရေး၌ ကိုင်းရှိုင်းသူပီပီ ဘာသာရေးကံသော စာများကို ကြားနာတတ်သူဖြစ်လေသည်။ အထူးသဖြင့် ကဗျာလင်္ကာများကို ကြားနာသည့်အခါ ကိုးခန်းပျို့မှ မင်းသားလေးပါး တောထွက်ခန်းကို ကြိုက် တတ်သည်။ ငွေတောင်ရကန်၊ ရာမရကန်တို့မှာ သာယာနာပျော်ဖွယ် ကောင်း ပါ၏။ သို့သော် သမ္ပပုလ္လာပစာမျှသာဟု ထင်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ဆန္ဒ အလျောက် ဦးကောင်းကို ကဗျာဖွဲ့ခိုင်းသည်။ ဦးကောင်းကလည်း တိဏ္ဍကပျို့၊ နေမိရကန်လိုစာမျိုးကို ရေးဖွဲ့ပေးလေသည်။ တိဏ္ဍကပျို့မှာ ကဗျာသဘော ထက် စာသဘောကံနေသည်မှန်သော်လည်း မင်းကျင့်တရားမဲ့သော ပဉ္စာလရာဇ်

မင်းကြီးကို ဘုရားလောင်း တည်ပင်စောင့်နတ်က ဆုံးမခန်းအပြည့်ပါလေသော ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းက နှစ်သက်ပြီးဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် နေမိရကန်မှာ မိန်းမ ဘွဲ့မှတစ်ပါး သရုပ်ဖော်မှုတွင် အားနည်းသောရကန်မှန်တမ်းထဲကဖြစ်သော် လည်း ဒါနကြောင်း သီလကြောင်းဖြင့် နှီးနှွယ်လေသောကြောင့် မင်းတုန်းမင်း ၏ဘဝနှင့် တွေ့ပြီးဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းက အကြောင်းရှိလျှင်ရှိသလို ဦးကောင်း ပေါ်၌ ယုံမှတ်သုံးစွဲလေသည်ဖြစ်သည်။ ယခုလည်း ဦးကောင်းသည် ကင်းဝန် ထောက်တာဝန်ယူရင်း နိုင်ငံခြားသံတမန်များနှင့်ဆက်ဆံရန် အခွင့်ရလာလေ သည်။

၁၈၇၆ ခုနှစ်တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံမှ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဖြစ်သူ ဗိုလ်မှူးကြီးဖိုက် (A.Fytch) ခေါင်းဆောင်သောသံအဖွဲ့သည် မင်းတုန်း မင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစာချုပ်သစ်ကို ချုပ်ဆိုရအောင်ဟု မန္တလေးသို့ တက်လာလေသည်။ ထိုအဖွဲ့ကို မင်းတုန်းမင်းကအရေးပေးကာ ခရီးစခန်း အဆင့်ဆင့်တွင် တခမ်းတနားကြိုဆိုစေလေသည်။ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် နေ့ညနေတွင် မန္တလေးသန်လျက်မော်ဆိပ်ကမ်းသို့ သံတမန်သင်္ဘောဆိုက် ရောက်၍ နောက်တစ်နေ့နံနက်တွင် မြန်မာမှူးမတ်များက အင်္ဂလိပ်ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးကို သွားရောက်နှုတ်ဆက်ကြရာ၌ ရေနံချောင်းဝန်ကြီး ဦးစိုနှင့်အတူ ဦးကောင်းလည်း ပါလာလေသည်။ ကိုးရက်နေ့တွင် သံအဖွဲ့သည် အစီအစဉ် ဖြင့် သံတံသို့တက်သည့်အခါ ဦးကောင်းသည် စခန်းတစ်နေရာမှ ကြိုဆိုရပြန် သည်။ ဆယ်ရှစ်ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းက သံအဖွဲ့ကို တောင်ဥယျာဉ်စံနန်း တော်၌ လက်ခံတွေ့ဆုံသည့်အခါ ပုပ္ဖားဝန်ထောက် (မင်းကြီးမဟာမင်းကျော် မင်းထင်)၊ ကုလားဝန်မန္တတ်(S.Manook) စသူတို့နှင့်အတူ ဦးကောင်းသည် အပါးတွင် ရှိပြန်လေသည်။ ထိုအခါ၌ပင် မင်းတုန်းမင်းက ဦးကောင်းဖက်သို့ လက်ညှိုးထိုး၍ “ဖိုက်နှင့် ဦးကောင်းသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး သိကျွမ်းချစ်ခင် စေချင်သည်၊ ဦးကောင်းကို မင်းတုန်းမင်းကိုယ်တိုင် ငယ်စဉ်ကတည်းက ကြည့် ရှုစောင့်ရှောက်ခဲ့သည်” စသည်ဖြင့် ဖိုက်ကို ပြောပြခဲ့လေသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ဖိုက်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစာချုပ်ကို သဘောတူချုပ်ဆိုခဲ့လေသည်။ ချုပ်ဆိုရအောင်လည်း အခြေအနေက ဖန်တီး

လျက်ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းနန်းတက်စက စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးရန် (ထိုစဉ်က) ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖြစ်သူ ဖယ်ရာ (A.P, Phayre) က တိုက်တွန်းသည်။ သူက လက်မှတ်မထိုးခဲ့။ အင်္ဂလိပ်တို့ကလည်း မင်းတုန်းမင်း၏ ငြိမ်းချမ်းစွာနေလိုသောသဘောကိုသိသဖြင့် ထိုကိစ္စကို ထပ်မပြောတော့ဘဲ နှစ်ပြည်ထောင်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၌ ကုန်သည်များကို လွတ်လပ်စွာ ခရီးသွားလာနိုင်ရန်နှင့် နှစ်ပြည့်တစ်ပြည် ကိုယ်စားလှယ်ထားနိုင်ရန်ကိစ္စကိုသာ အရေးဆိုခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်းကလည်း သဘောတူခဲ့လေသည်။ သို့သော် အထက်မြန်မာနိုင်ငံမှ ကုန်ပစ္စည်းအများကို(ပြည်ပထုတ်ရာ၌)မင်းတစ်ဦးတည်းပိုင် ကုန်တော်လုပ်ထားလေသဖြင့် အောက်မြန်မာနိုင်ငံမှ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်တို့မှာ သူတို့ကြိုက်ဈေးနှင့် ဝယ်မရဖြစ်လေသည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်ထုတ်လုပ်သူများထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်နိုင်သည်ကို အထူးမကျေနပ်ဖြစ်နေကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်များမှာ အထက်မြန်မာနိုင်ငံထွက်ကုန်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ဝယ်ယူနိုင်ရုံသာမက အထက်မြန်မာနိုင်ငံကိုဖြတ်၍ တရုတ်နိုင်ငံတွင်းက ယူနန်နယ်အထိ ဈေးကွက်ချဲ့ရန်ပင် စိတ်ဆန္ဒရှိနေကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်များအတွက် ချုပ်ချယ်မှုများကို ပယ်ဖျက်နိုင်ရအောင် ဖိုက်က မန္တလေးသို့ တက်လာသည်။ မင်းတုန်းမင်းကလည်း ပယ်ဖျက်ရန်ဆန္ဒရှိနေခဲ့သည်။ ရှိနေရခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နောင်ရေးကို မြော်မြင်သောကြောင့်ဖြစ်လေသည်။ လက်လွတ်ခဲ့သော မြန်မာ့နယ်မြေများကို အနုနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အကြမ်းနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ ပြန်ရအောင် သူလုပ်နိုင်အားမရှိ။ ကျန်ရှိသေးသည့် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကိုသာ မြန်မာ့လက်တွင် မြဲမြံထားနိုင်ရန် သူ ကြိုးပမ်းလိုလာလေသည်။ ဤအတွက်လည်း အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို ခေတ်မီအောင်လုပ်မှ ဖြစ်တော့မည်ကို သူသိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူ့ထံမှ သဿမေခအခွန်ကိုသာ ဆင့်ဆိုခြင်း၊ အမှုထမ်းတို့ကို ရှေးကကဲ့သို့ မြို့ရွာများမှ အခွန်အတုတ် မစားစေတော့ဘဲ လခရိက္ခာပေးကမ်းခြင်း၊ အရောင်းအဝယ်လွယ်ကူစေရန် ဒင်္ဂါးပိုက်ဆံသွန်းလုပ်ခြင်း၊ သွားလာရေးလွယ်ကူစေရန် မီးသင်္ဘောများ ဝယ်ယူအသုံးပြုခြင်း၊ နိုင်ငံခြားသို့ပညာတော်သင်ပို့ခြင်း စသည်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်စပြုလေသည်။ ယောအတွင်းဝန်ဦးဖိုးလှိုင် စသူတို့ကလည်း ကူညီကြလေသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်ဖို့အတွက် တိုင်း

ပြည်အေးချမ်းသာယာရန် အရေးကြီးသည်။ ယခုသော် ကနောင်မင်းသားအသတ်ခံရပြီးနောက် ပန်းတိမ်းမင်းသားနှင့် အခြားမင်းသားများက ထောင်ထားသည်ကို မနည်းနှိမ်နင်းယူခဲ့ရသည်။ မြင်ကွန်း၊ မြင်းခုံတိုင် မင်းသားနှစ်ဦး၏ မီးကလည်း မသေတတ်သေး။ နယ်စပ်မှနေ၍ အနှောင့်အယှက်ပေးနေသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မီးသင်္ဘောနှင့် လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်များကို အပူတပြင်းလိုချင်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ကျွန်းသစ်၊ ရေနံ၊ ကျောက်သံပတ္တမြားတို့ကိုသာ မင်းတစ်ဦးတည်းပိုင် ကုန်တော်အဖြစ်ထား၍ အခြားကုန်ပစ္စည်းများကို လွတ်လပ်စွာ ရောင်းဝယ်ရေး၊ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်များ တရုတ်နိုင်ငံဘက်သို့ သွားလာနိုင်ရန် မြန်မာအစိုးရက အကူအညီပေးရေး၊ အင်္ဂလိပ်မင်းလက်အောက်ခံ(သူ)နှင့် မြန်မာမင်းလက်အောက်ခံ(သူ)တရားတဘောင်ဖြစ်ပါက တွဲဖက်ရုံးဖြင့် စီရင်ရေး၊ နယ်ခြားအကောက်ခွန်ကို လျှော့ပေါ့ရေး၊ ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် စာချုပ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရေးတို့တွင် သူ့ဘက်က သဘောတူခဲ့သလို ဖိုက်ဘက်ကလည်း သဘောတောင်းဝယ်ရေး၊ လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်များကို ပြည်ပမှ မြန်မာက ဝယ်ယူလိုလျှင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဝယ်ယူနိုင်ရေး တို့တွင် သဘောတူခဲ့လေသည်။

ဤတွင် မင်းတုန်းမင်းမှာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုပြီးရုံနှင့် မကျေနပ်နိုင်လေ။ ယခု သူဆက်ဆံနေရသောအစိုးရမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၏ လက်အောက်ခံအစိုးရမျှသာ ဖြစ်သည်။ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးနှင့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ကိုဆက်ဆံနေရသည်မှာ တစ်နည်းအားဖြင့် သူ့ဂုဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ မြန်မာ့အချုပ်အခြာအာဏာကိုလည်းကောင်း ထိပါးရာရောက်နေသည်။ တစ်ဖန် ရန်ကုန်က အင်္ဂလိပ်များနှင့် အလုပ်လုပ်ရသည်မှာလည်း ကိုယ့်စိတ်ကြိုက်လက်နက်များကို ဝယ်ခွင့်မရခြင်းစသော ကသိကအောက်ဖြစ်စရာများ ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းသည် အင်္ဂလန်နိုင်ငံအစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်ဆံရန် အားသန်လျက်ရှိသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံအပြင် အခြားဥရောပနိုင်ငံများနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံနိုင်ခဲ့ပါလျှင် မြန်မာ့နောင်ရေးသည် စိတ်ချစရာရှိသည်ဟု သူမြင်လေသည်။ အမှန်ဆိုလျှင် သူနန်းတက်စက အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံတို့နှင့် ဆက်သွယ်ရန် ကြိုးစားခဲ့ဖူးသေးသည်။ အောင်အောင်မြင်

မြင်ကား မဖြစ်ခဲ့။ ယခုသော် မဖြစ်ဖြစ်အောင် သံအဖွဲ့တစ်ခုစေလွှတ်၍ 'ရာဇမဟာမိတ်' ဖွဲ့တော့မည်ဟု မင်းတုန်းမင်းက ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။

ရာဇမဟာမိတ်ဖွဲ့ရေးတွင် ဦးကောင်းသည် အလားအလာအရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။ သူက ဓမ္မသတ်၊ ရာဇသတ်တွေ ကျွမ်းကျင်သည်။ အဆိုအမိန့် ရဲရင့်သည်။ မင်းမှုရေးရာ အတွေ့အကြုံများသည်။ လူနေလူဟန်ကောင်းသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကောင်းသည် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာနယ်စပ်ရှိ မင်းလှတွင် ရာဇဝတ်ရေးလုံခြုံအောင် စီစဉ်နေဆဲအခြေအနေမှ မန္တလေးသို့ မင်းတုန်းမင်း၏ အမိန့်ဖြင့် ပြန်လာခဲ့ရသည်။ လွှတ်တော်ဝန်ကြီးအဖြစ်သို့လည်း တိုးမြှင့်ခံရလေသည်။ ထို့နောက် ကာလကတ္တားပြန် ပန်းတဦးဝန်ထောက် ဦးရွှေဘင်း၊ ပြင်သစ်ပြန် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်(နောင် ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်) ဦးရွှေအိုး၊ လွှတ်တော်စာရေးကြီး(နောင် မြောင်လှဝန်ထောက်) ဦးခြံမို့တို့ ပါဝင်သော သံအဖွဲ့ကို ဦးကောင်း ခေါင်းဆောင်ရလေတော့သည်။

သံအဖွဲ့သည် ရန်ကုန်ကို ဖြတ်သန်းရာ၌ အဆင်မပြေလှချေ။ ရန်ကုန်ရှိ အင်္ဂလိပ်အာဏာပိုင်များက ခရီးမဖင့်ဖင့်အောင် လုပ်သည်။ သံအဖွဲ့က ရန်ကုန်မြေမှထွက်ဖြစ်အောင် ထွက်သည့်အခါ "အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၌ တိုင်းပြည်မှု၊ လက်နက်ကိရိယာမှုမှစ၍ အမှုစကားတို့ မပြောပါလေနှင့်။ ပြောဆိုသော်လည်း စိတ်နှလုံးပူပန်ရုံသာ ဖြစ်ပါမည်" ဟု သတိပေးလိုက်သေးသည်။ ဤတွင် သံအဖွဲ့သည် တစ်နည်းမဟုတ်တစ်နည်း အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ရောက်၍ ဆိုင်ရာတို့နှင့် ဆက်ဆံကူးလူးခွင့်ရလျှင်ပင် တော်လှပြီဟု သဘောပိုက်ပြီးဖြစ်လေသည်။ ၁၈၇၂ ခု၊ ဇွန်လ ၅ ရက်နေ့၌ သံအဖွဲ့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှကူး၍ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ဒိုဗာမြို့ဆိပ်ကမ်းသို့တက်ရောက်သည့်အခါ အမြောက်ဆယ့်ကိုးလက်ဖောက်၍ အကြိုဆိုခံရလေသည်။ ထိုအခါ "အကြီးဆုံးသံအမတ်တို့လာရောက်ရာ နှုတ်ဆက်သည့်နည်းဖြင့် နှုတ်ဆက်သည်" ဟူ၍ ဦးကောင်းတို့က ဝမ်းသာကြလေသည်။

ထို့နောက်မူကား သူတို့သည် ဝင်ဆာတိုက်နန်း (Windsor Castle) ၌ ဝိတိုရိယ (Victoria) ဘုရင်မကို တွေ့ဆုံခွင့်၊ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာပေးခွင့်ရခဲ့လေသည်။ မာလဘာရီ (Malborough House) တိုက်နန်း၌ အိမ်ရှေ့မင်းကို သူတို့ယူဆောင်လာခဲ့သော နှစ်ဆယ့်တစ်သွယ်စလွယ် အပ်နှင်းခွင့်ရ

ခဲ့လေသည်။ ဤအခမ်းအနားနှင့်စပ်လျဉ်း၌ ဦးကောင်းက သူ့စခန်းစဉ်လင်္ကာ တွင် မမေ့မပျောက် ရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ-

“သီရိသီရိ၊ ထွန်းညှိတေဇော်၊ ကမ္ဘာပေါ်မှာ၊ အကျော်တံဆိပ်၊ ကွင်းကွင်းကြီးနှိပ်ပေသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မ၊ တိမ်ဦးလကဲ့သို့၊ အလှလွတ်ဝံ့စံတလူ။

ဝင်စွဲမည်ခေါ်၊ တိုက်နန်းပေါ်တွင်၊ သံတော်တို့အဝင်၊ ဤသဘင်မူ၊ ဘုရင်အချင်းချင်း၊ လက်ခံလျင်း၏သို့၊ ခင်းကျင်းလက်ခံ၊ ရာဇသံများနှင့်၊ မျက်ပျံရောင်တောက်၊ လက်ကောက်ခွါဒရာ၊ ဆက်ပန္နာများကို၊ ကြည်သာရွှင်ဝမ်း၊ လက်တော်သို့ ကမ်းသည်ကို၊ လှမ်း၍သိမ်းတော်မူသည်။

ပြည်သူတို့မျက်နှစ်၊ ဥပရာဇ်ကလည်း၊ မျက်စစ်စိခြယ်၊ စလွယ်ရတနာ၊ ဆက်ပန္နာများကို၊ ကြည်သာလှမ်းယူဘိ၏လေ။

ရတနာပုံ၊ ပြည်ဇေယျနှင့်၊ မကြိုတောင်းဟန်၊ မြို့လန်ဒန်များမှာ၊ ယမန်ရှေးထက်၊ ပွားတိုးတက်၍၊ မိတ်လက္ခဏာ၊ မြဲမြံစွာလျှင်၊ ရှည်ကြာငြိမ်းထူမိ၏လေ”

ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် တစ်ခုရှိသည်မှာ သံအဖွဲ့သည် အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မနှင့်တွေ့ဆုံရသည့်အခါ နိုင်ငံခြားဝန်ကြီးအစား၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဖြစ်သူ အာဂိုင် (Duke of Argyll) က ရှေ့ဆောင်ပြုခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် သူတို့က မြန်မာနိုင်ငံကို အရာနှိမ့်၍ ဆက်ဆံခြင်းသဘောအဓိပ္ပာယ်ပင်တည်း။

ဤတွင် ဦးကောင်း၏ သံအဖွဲ့သည် ပြည်ထောင်အချင်းချင်း တန်းတူ ဆက်ဆံလိုသော မြန်မာ့ဆန္ဒကို ရောက်လေရာရာတွင် သိအောင်ကြိုးစားလေသည်။ ပမာအားဖြင့်သော် အင်္ဂလန်နိုင်ငံတစ်လျှောက် လှည့်လည်ကြည့်ရှုရင်း လစ်ဗာပူမြို့သို့ သံအဖွဲ့ဆိုက်ရောက်၍ ထိုမြို့မှကုန်သည်ကြီးအသင်းက ကြိုဆိုဧည့်ခံသောပွဲ၌ ဦးကောင်းက-

“ x x ကျွန်ုပ်တို့အရှင်မင်းမြတ်က x x နိုင်ငံတကာနှင့် ရာဇမဟာမိတ်အဖြစ် ဆက်လက်ကမ်းလှမ်းပေါက်ရောက်လိုသောကြောင့် စေလွှတ်လာရောက်ရပါသည်။ x x တိုင်းရေးပြည်မှုနှင့်စပ်သည့်အရာများမှာလည်း ရန်ကုန်မြို့သို့ဖြတ်၍ အိန္ဒိယဘုရင်ခံနှင့်သာ ဆက်ဆံကမ်းလှမ်းနေထိုင်ရပါသည်။ x x သို့သော်လည်း အင်္ဂလန်နိုင်ငံနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်ဆံနိုင်သည့်အခွင့်အခါ

ပေါ်ပေါက်တွေ့ကြိမ်အောင်ကိုသာ မျှော်ခေါ်တောင့်တ၍ နေပါကြောင်း x x ” စသည်ဖြင့် ပြောခဲ့လေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ သံအဖွဲ့သည် အင်္ဂလန်သို့ရောက်နေစဉ်အတွင်း ကြည့်ရှုလေ့လာစရာများကို စေ့စေ့စပ်စပ်ကြည့်ရှုလေ့လာခဲ့လေသည်ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် မင်းပိုင်း စိုးပိုင်းမှဖိတ်သော စည့်ခံပွဲများအပြင် အောလဒါရှော၊ ဝူးလစ်ကွင်းများ၊ အကြီးအကျယ်ခင်းကျင်းပြသသော စစ်ရေးပြပွဲများကိုလည်း တက်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှပါလီမန်၊ အစစ်ဇိတရားရုံး၊ အကျဉ်းထောင်စသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများကိုလည်း သတိပြုမိခဲ့ကြသည်။ လက်နက်တိုက်၊ ချည်စက်၊ သင်္ဘောကျင်း၊ ဒင်္ဂါးစက်ရုံ၊ ကြွေအိုးလုပ်တိုက် စသည် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများကိုလည်း စုံစမ်းခဲ့ကြသည်။ ဆေးရုံ၊ စိတ္တဇဆေးရုံ၊ တက္ကသိုလ်စသည့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးဌာနများကိုလည်း ဂရုထားခဲ့ကြသည်။ အီဒင်နှင့် ဟာရီကျောင်းဗလီရိုက်ပွဲ၊ ကော်ဗင့်ဂါဒင် ရုံတင်ပြဇာတ်၊ အက်စကော့ မြင်းပွဲစသည့် စိတ်ဖျော်ဖြေစရာများကိုလည်း အာရုံခံခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှပြတိုက်၊ မဒမ်တူးဆော့ ဖယောင်းပုံပြတိုက်၊ ဟောလီရုနန်းတော်၊ ဝက်မင်စတာဘုရားရှိခိုးကျောင်းစသည့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနများကိုလည်း စိတ်ဝင်စားခဲ့ကြသည်။ လစ်ဗာပူ၊ ဘာမင်ဟန်၊ ရှက်ဖီး၊ မန်ချက်စတာ၊ ဂလပ်စတို၊ အက်ဒင်ဗာရာ၊ ဒပ်ဘလင်စသော မြို့ကြီးပြကြီးသို့လည်း အနံ့ရောက်ခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက် ပြင်သစ်နှင့် အိတလီနိုင်ငံများသို့ ကူးပြီးလျှင် ဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစာချုပ်အကြမ်းချုပ်ဆိုပြီးနောက် သံအဖွဲ့သည် မန္တလေးသို့ ပြန်ရောက်လေသည်။ သံအဖွဲ့ကိုလည်း မင်းတုန်းမင်းက ကျေနပ်စွာလက်ခံလေသည်။ ဦးကောင်း၏ ဆောင်ရွက်မှုကိုလည်း အားရလေသည်။ ထို့နောက် မင်းတုန်းမင်းက အလိုဆန္ဒရှိသည့်အတိုင်း ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်အသစ်ပြင်ချုပ်ရန် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ ၁၈၇၃ ခုနှစ်တွင် ဦးကောင်းသွားရပြန်သေးသည်။ သွားရင်း ဓမ္မသတ်ဘက်သန်သူပီပီ ရှေးကရေးလက်စရှိသော ‘အဋ္ဌသံခိပ်ဓမ္မသတ်လင်္ကာ’ကို သင်္ဘောပေါ်တွင် အပြီးသတ်ရေးခဲ့သေးသည်။

ဤသည် နောက်တွင်ကား(ပခန်းမင်းကြီး ဦးရန်ဝေးလည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီဖြစ်၍) ဦးကောင်းသည် ဂုဏ်ရှိန်အကြီးမားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ ၁၈၇၅ ခုနှစ်တွင် ကရင်နီနယ်၌ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်မစွက်ဖက်ရေးကိစ္စနှင့်စပ်၍ အင်္ဂလိပ်

ကိုယ်စားလှယ်ဆာဒေါက်ကလပ်ဖော်ဆိုက် (D.Forsyth) နှင့်အတူ သူပင် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ အင်္ဂလိပ်အိမ်ရှေ့မင်းသား လာရောက်သည့်အခါ သူပင် မြန်မာအစိုးရကိုယ်စားပြုကာ ကာလကတ္တားသို့ သွား၍ နှုတ်ခွန်းဆက်ရသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ အသုဘစသော လူမှုရေး ရာတို့၌လည်း သူပင်ကြီးမှူးကြပ်မတ်ရသည်။ ယုတ်စွအဆုံး ရေးထုံးသတ်ပုံက အစ သူဆုံးဖြတ်သည်ကို နာခံရသည်ဖြစ်လေသည်။ တစ်ခါက (မိန်းမဝတ်) 'ထဘီ'ပုဒ်မှ 'ထ'ကို ဌဝမ်းဘဲနှင့် ပါဠိဘက်ဆွယ်၍ စာလုံးပေါင်းချင်သော ဝန် တစ်ဦးကို "မြန်မာဘာသာမှာ ပါဠိဝင်-ဝင်မစွက်နှင့်"ဟူ၍ ဦးကောင်းက ဟန့် တားလိုက်ခြင်းမျိုးသည် သူဩဇာညောင်းသည့်သာဓကပင်ဖြစ်လေသည်။ ဤ သို့ဖြင့် အရေးပါအရာရောက်ကာ ခုအချိန်တွင်လည်း သေနတ်ဝန်ကြီးတာဝန် ကို သူယူနေရသည်။ ဝန်ကြီးတိုင်း မျှော်မှန်းသောမင်းကြီးသက်တော်ရှည်အဖြစ် သို့ သူရရန်အကြောင်းရှိသော်လည်း ၁၈၇၈ ခု၊ ဩဂုတ်လထဲတွင် မင်းတုန်း မင်း မမာမကျန်းဖြစ်လာသဖြင့် မရခဲ့။

ထိုအခါ နန်းတွင်းရေးရှုပ်လာလေသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် ကနောင်မင်းသားအသတ်ခံရပြီးသည့်နောက် နန်းရန်ထပ်မံထားခြင်းမပြုခဲ့။ သား မင်းသားတွေအထဲမှ နန်းရန်အထားခံရသောမင်းသားသည် ကနောင် မင်းသား၏ ကံကြမ္မာမျိုးတွေ့မည်ကို သူစိုးရိမ်ခဲ့သည်။ ယခုသော် နန်းရန် မခန့်ဖြစ်၍ မဖြစ်တော့ပြီ။ ထိုအရေးတွင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေသူများမှာ သုံး ဆယ်မင်းသား၊ မကွရာမင်းသား၊ ညောင်ရမ်းမင်းသားဟူ၍ သုံးဦးဖြစ်ကြသည်။ သုံးဆယ်မင်းသားနှင့် မကွရာမင်းသားတို့မှာ အမျိုးလည်းကြီး၊ အရွယ်လည်း ကြီးသည့်အပြင် ရဲစွမ်းဗလရှိကြသည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားမှာ သိက္ခာသမာဓိ ရှိ၍ လူအကြည်ညိုခံရသည်။ ဤတွင် ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားကြီးကလည်း နန်းရန် ကိစ္စကို အထူးတလည်စိတ်ဝင်စားနေလေသည်။ သူစိတ်ဝင်စားခြင်းမှာလည်း အခြားအကြောင်းကြောင့်မဟုတ်၊ သမီးဖြစ်သူ စုဖုရားလတ်သည် သီပေါ မင်းသားနှင့် ချစ်ကြိုက်နေသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ သီပေါမင်းသားမှာ မိဖုရားငယ်၏သားဖြစ်၍ သာမန်အားဖြင့် ထီးနန်းကို မှန်းနိုင်သူမဟုတ်။ သို့ သော် ပထမပြန်စာမေးပွဲကို အောင်ခဲ့လေသောကြောင့် မင်းတုန်းမင်းက နှစ် သက်သယောင်ယောင်၊ လိုလားသယောင်ယောင်ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် မျိုး

မတ်များကလည်း ထောက်ခံခဲ့ပါလျှင် သီပေါမင်းသားနန်းရန်ဖြစ်နိုင်စရာရှိသည်ဟု ဆင်ဖြူမရှင်က တွက်လေသည်။

သို့ဖြင့် ဩဇာကြီးသော ဦးကောင်းကို သူချဉ်းကပ်လေသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်အတွက် အားတက်စရာဖြစ်လာရသည်မှာ ဦးကောင်းကလည်း အစွယ်အပွားရှိသောမင်းသားကို နန်းရန်ထားရန် ဝန်လေးနေသောကြောင့်ပေတည်း။ သူက အင်္ဂလိပ်၏လက်နက်အား၊ စက်မှုအားကို အသိကြီးသိသည်။ ထို့ပြင် စိတ်လိုက်မာန်ပါလုပ်တတ်သော မင်းနှင့်ဆိုလျှင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၏နောင်ရေးသည် မတွေးဝံ့စရာဖြစ်တော့မည်။ သီပေါမင်းသားမှာမူ ဆယ့်ကိုးနှစ်အရွယ်သာရှိသေး၍ ဝန်ကြီး မှူးကြီးများ၏အစီအမံကို လိုက်နာနိုင်လိမ့်မည်ဟု သဘောရလေသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်ဘက်သို့ ဦးကောင်းပါလေတော့သည်။

မင်းတုန်းမင်း၏ရောဂါမှာ တစ်နေ့ထက်တစ်နေ့ တိုး၍သာနေလေရာ ရင်းနှီးသူများမှလွဲလျှင် အခြားသူများ သူ့အပါးသို့ မဝင်ရဖြစ်လေသည်။ မှူးမတ်များသည်လည်း နန်းရန်ရွေးနှင့်ရန် ပြင်ဆင်ကြလေသည်။ တစ်နေ့သ၌ သူတို့သည် မင်းသားများစာရင်းကိုပြင်ဆင်ကာ တောင်ပန်းခုံအုတ်တိုက်တွင် စည်းဝေးတိုင်ပင်ကြလေသည်။ အစည်းအဝေး၌ ဦးကောင်းကပင် စကားဦးသန်း၍ “မင်းသားများနှင့်စပ်ဆိုင်သော အရာရှိကြီးများပါဝင်ရန်မသင့်” ဟု ဆိုသည်။ ဤတွင် ရေနံချောင်းဝန်ကြီးဦးစိုမှာ မြေးမင်းသားဖြစ်သူ ပျဉ်းမနားမြို့စားရှိနေသဖြင့် ဝင်၍မပြော။ ခန်းပတ်ဝန်ကြီးဦးရွှေမောင်မှာ နားဝေဒနာရှိ၍ အသာနေသည်။ မြို့သစ်ဝန်ထောက် ဦးအောင်ကိုးကမူ “သည်ဟာမျိုးဆိုတာ အကြီး ၃ မျိုးစုံမှ နေရာကျတယ်” ဟု ပြောလေသည်။ ထိုအခါ ဦးကောင်းက “ဘာအကြီးလဲဗျ” ဟု မေးလေသည်။ “အကြီးဆိုတာ ပညာကြီး၊ အမျိုးကြီးလည်း ပါပါရဲ့” ဟု ပြန်ဖြေသည်တွင် “ဟုတ်ကဲ့ဗျာ” ဟု ဦးကောင်းက ခပ်ငေါ့ငေါ့ဆိုလေသည်။ အမှန်စင်စစ် ထိုပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဦးကောင်းက ဩဇာညောင်းသောသူများသာတည်း။ ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်များအထဲတွင်လည်း ယောအတွင်းဝန် ဦးဖိုးလှိုင်သည်သာ အငြင်းပွားနိုင်မည့်သူရှိသည်။ သို့သော် သူကလည်း ဤနေရာတွင် ဦးကောင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို နားလည်ပြီးဖြစ်၍ သူ့ဆန္ဒကို လက်ခံလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် သီပေါမင်းသားသည် နန်းရန်ဖြစ်ရန် ချားပွင့်မှတ်ခံရပြီးဖြစ်လာသည်။

များမကြာမီ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ဦးကောင်းတို့သည် မင်းတုန်းမင်း၏ အမိန့်ဟုဆို၍ နန်းတော်အပြင်ဘက်တွင်ရှိသော မင်းသားများကို သံတော်ဆင့် များအားလွတ်၍ အသာအယာခေါ်ယူစေသည်။ အကြောင်းမသိ၍လာသော မင်းသားများလည်း မြောက်ဥယျာဉ်အတွင်း အချုပ်အနှောင်ခံရလေသည်။ ညောင်ရမ်းစားနှင့် ညောင်အုပ်စားမင်းသားနှစ်ဦးသာ ကြိုတင်သိနှင့်ပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ရော (R.B.Shaw) ထံခိုဝင်၍ လွတ်လေသည်။ မင်းသားများကိုဖမ်းသည့်အဖြစ်ကို မင်းတုန်းမင်းမသိလေ။ တစ်နေ့တွင် ရော ဂါအနည်းငယ်သက်သာလာသည်နှင့် သူသည် မှူးမတ်များကို အပါးသို့ ခေါ်ယူ ဆွေးနွေးလေသည်။ ထို့နောက် သီပေါမင်းသားကို အိမ်ရှေ့(နန်းရန်)နှင့် ကြောင်း အမိန့်ချလေသည်။ အခွင့်ပေါ်လာတိုင်း လင်ပန်း၊ သက်ပန်း၊ ခုနစ် ရွာ၊ မြောက်ရွှေရေးစသော မိဖုရားတို့သည် ရှေ့သို့ဝင်ကြပြီးလျှင် အဖြစ်အပျက် ကို တင်လျှောက်ကြလေသည်။ မင်းတုန်းမင်းလည်း တစ်ခဏချင်းပင် မင်းသား များကို အကျဉ်းမှလွတ်စေလေသည်။ ထို့ပြင် သုံးဆယ်မင်းသားကို ချင်းတွင်း ကြောင်း၊ မကွရာမင်းသားကို တောင်တွင်းကြီးကြောင်း၊ ညောင်ရမ်းမင်းသား ကို အောက်မြစ်စဉ်ကြောင်း ဘုရင်ခံအသီးသီးခန့်ကြောင်း အမိန့်ထပ်မံထုတ် ပြန်ရုံမက၊ မင်းသားများနောက်လိုက်ရန် အရာရှိများနှင့် လိုသောအဝတ်အစား ရွှေငွေပစ္စည်းများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးလေသည်။

ဤအစီအမံသည် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ဦးကောင်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဖီလာဖြစ်ချေသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် အကျဉ်းမှလွတ်လာ၍ မြောက် ဥယျာဉ်အတွင်း၌ မယ်တော် နှမတော်တို့နှင့် နှုတ်ဆက်စကားပြောနေကြသော မင်းသားများကို ထပ်မံဖမ်းဆီးပြန်စေလေသည်။ ဖမ်းဆီးသည့်အကြောင်းကို ဤအကြိမ်တွင် မင်းတုန်းမင်းအား မိဖုရားများက ပြန်၍လျှောက်ခွင့်မရတော့။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သူတို့သည်လည်း အဖမ်းခံရသည့်အထဲတွင် ပါသွား လေသောကြောင့်တည်း။

အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ရောဂါမှ မထ မြောက်နိုင်တော့ဘဲ လွန်လေသည်။ သီပေါမင်းသားလည်း “ဆင်ဖြူမရှင် မိဖုရားကြီးနှင့်တကွ မှူးတော်မတ်တော်တို့သဘောတူ၍” ဟု ရာဇဝင်တွင် လာ သည့်အတိုင်း နောက်တစ်နေ့၌ ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်လေသည်။ မကြာခင်

စုဖုရားလတ်နှင့် အစ်မဖြစ်သူ စုဖုရားကြီးတို့လည်း သူ့မိဖုရားများ ဖြစ်လာကြသည်။ (သို့သော် စုဖုရားလတ်က စိတ်ထက်မြက်လေသဖြင့် စုဖုရားကြီးမှာ မိဖုရားအမည်ခံမျှသာဖြစ်ပြီးလျှင် မယ်တော်၏အဆောင်တွင် ပြန်နေရသည်ဖြစ်၏) နန်းတင်ပေးခဲ့သောဦးကောင်းမှာလည်း သတိုးသုဓမ္မမဟာ သက်တော်ရှည်ဘွဲ့ရ၍ သူ့မျှော်မှန်းချက်ပြည့်လေသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ကား ရှေးလွတ်တော်နှင့် ဗြဲတိုက်တို့တွင် မည်သူက မည်သည့်တာဝန်ဟူ၍ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းမရှိသည်ကို သိပေါမင်းက ပြင်ဆင်၍ လယ်ယာဌာနကို ရေနံချောင်းဝန်ကြီး ဦးစို၊ လက်အလုပ်ဌာနကို ခန်းပတ်ဝန်ကြီး ဦးရွှေမောင်၊ ကုန်းကြောင်းစစ်ဌာနကို သေနတ်ဝန်ကြီးဦးကောင်း၊ အကောက်ခွန်ဌာနကို (ယော၊ဝက်မစွတ်အတွင်းဝန်၊ နောင်-မကွေးဝန်ကြီး)ဦးဖိုးလှိုင် စသည်ဖြင့် ဆယ့်လေးဌာနဝေပုံကျခွဲလေသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကောင်းသော စခြင်းပေတည်း။ သို့သော် သိပေါမင်းမှာ ဝါနုလှသေးသည်။ ဦးကောင်းနှင့် မှူးမတ်အချို့လည်း သိပေါမင်းကို နိုင်ငံခြားအတွေ့အကြုံရှိရအောင်ဟူ၍ အင်္ဂလန်သို့သွားရန် တိုက်တွန်းကြလေသည်။ သွားချင်အောင် နိုင်ငံခြားပြန်လူရွယ်တို့ကိုလည်း အပါးတွင် ထားလေသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးကိုခေတ်မီအောင်လည်း သူတို့စီစဉ်ကြလေသည်။ ထိုအခါ မူလဘူတ(အခြေခံ)ဥပဒေဆိုသည့်အရာသည် ရှေးကမကြားခဲ့ဖူး သူတို့ပါးစပ်မှ ထွက်လာသည်။ ဦးဖိုးလှိုင်ကမူ 'ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟ' ကျမ်းကို ရေးသား၍ မှူးမတ်တို့အလယ်တွင် ပြန့်ပွားစေလေသည်။ ထိုကျမ်း၏သဘောအလိုမှာ အခြားမဟုတ်၊ မင်းတို့သည် အများဆန္ဒနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ရမည်၊ အများပြည်သူတို့က တင်မြောက်သော လူကြီးစုတစ်သင်းနှင့် အရိုးအစဉ်အတိုင်းလာသော မှူးမတ်စုတစ်သင်းဟူ၍ ဥပဒေပြုနှစ်ဌာနရှိသင့်သည်။ ကုန်သည် လယ်လုပ်တို့အကျိုးအတွက် ဘဏ်တိုက်ရှိသင့်သည်။ မင်းတို့သည် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာကို ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအတွက် မသုံးစွဲသင့် စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ဦးကောင်းတို့က စည်းစနစ်ချသည့်အမှုကို ရေနံချောင်းဝန်ကြီးဦးစို၊ မြို့သစ်ဝန်ထောက် ဦးအောင်ကိုးလို ပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း ထောက်ခံကြလေသည်။

ဤသည်ကို မင်းမိဖုရားအသိုင်းအဝိုင်းက သဘောမကျ။ အဘယ်မှာ သဘောကျနိုင်မည်နည်း။ စုဖုရားလတ်ဆိုလျှင် စုဖုရားကြီးကိုဖယ်ထုတ်၍မှ

မကြာသေးခင် ပွဲကြည့်သည်။ ထိုပွဲတွင် လက်စွဲလူပြက်က “ဘယ်ဆိုင်း၊ ဇာတ်မဆို ပတ်မကြီးတစ်လုံးတည်းသာ ပါစမြဲ” ဟု ပြက်သည်ကို သူသဘောတွေ့၍ ရုတ်ခြည်းငွေတစ်ထောင်ဆုချခဲ့သည်ဖြစ်လေသည်။ ယခုသော် ရှင်ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ သုံးချင်တိုင်း မသုံးရ။ အတိုင်းအတာနှင့်ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့်အရာမှာ ဘဝရှင်မင်းတရား၊ နန်းမတော်မိဖုရားကြီးဆိုသည့်ဝိသေသများကို ချေဖျက်ရာရောက်နေသည်။ ဤတွင် သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့အဖို့ ဦးကောင်းနှင့် စပ်၍ ပြန်လှန်စဉ်းစားစရာတွေရှိလာသည်။ ညောင်ရမ်းစားနှင့် ညောင်အုပ်စားမင်းသားနှစ်ဦးသည် (လွတ်တော်က သဘောတူသည့်အတိုင်း) အင်္ဂလိပ်ပိုင်နယ်မြေတွင် ခိုလှုံမည်ဟု မန္တလေးသံတဲမှထွက်မည်ပြုစဉ်က ရန်အောင်မြင်ဝန်ထောက်ဦးအိုက ဝင်လှရန် ကြံစည်ခဲ့ဖူးသည်။ ဦးအို၏အကြံအစည်ကို ပယ်၍ ဦးကောင်းက တပ်အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ကမ်းနားအရောက် လိုက်ပို့စေခြင်းသည် သင်္ကာမကင်းစရာအချက်ပင်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် မင်းမိဖုရားအနား ကပ်မြှောင်၍ တီးတိုးပြောနေကြသော လက်သုံးတော်ကြီးကိုင် (မြောက်ထားဝယ်သေနတ်မိုလ်) ရနောင်မောင်တုတ်၊ တောင်ထားဝယ်မိုလ် (နောင်တိုင်တားအတွင်းဝန်၊ ဝန်ကြီး) ဦးဖိုး လိုလူတွေရှိသေးသည်။ မောင်တုတ်မှာ ငယ်စဉ်ကပင် စုဖုရားလတ်နှင့်အတူ နို့စို့ဖက်လည်းဖြစ်၊ သီပေါမင်း၏ လက်သုံးတော်ကြီးကိုင်လည်းဖြစ်သည်။ ဦးဖိုးမှာ သီပေါမင်းကို မြင်းစီးသင်ပေးရသူလည်းဖြစ်၊ စုဖုရားလတ်အတွက် ဗေဒင်ယတြာကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ပေးရသူလည်းဖြစ်သည်။ ယခုသူတို့ပြောနေကြပြန်သည်မှာ “သီပေါမင်း ဘီလပ်(လန်ဒန်)သွားနေဆဲအခါ အခြားမင်းသားတစ်ပါးပါးကို မှူးမတ်များက ရှင်ဘုရင်ခန့်ထားလျှင် ရွှေနန်းရှင်သည် သောင်ပြင်မှာလွတ်သည့်ခွေးကဲ့သို့ ဘီလပ်မှာ ငတ်၍သေရလိမ့်မည်” ဟူ၍ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းရေးရာတို့တွင် ဦးကောင်း၏ဩဇာသည် ကျစပြုလေတော့သည်။ ကျလျှင်လည်းကျစေတော့၊ ရိုးရာကိုချည်း တစ်သမတ်တည်း လိုက်နာနေ၍မဖြစ်သည်ကို သူသိသည်။ အဟောင်းနေရာတွင် အသစ်ကို အစားထိုး၍ စမ်းကြည့်ချင်သောစိတ် သူ့တွင်ရှိသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးတွင်မဆိုထားနှင့်၊ ယုတ်စွအဆုံး ထိုနှစ်အတွင်း မန္တလေးအနောက်ပြင် ဒေဝန်းရပ်၌ သူဆောက်သော သာကဝန်ကျောင်းတိုက်လို အနုသုခုမအဆောက်အအုံမျိုး၌ပင် ရိုးရာဗိသုကာ

ပုံစံအစား ဥရောပပုံစံကို သူသုံးကြည့်လေသည်ဖြစ်သည်။ ဤတွင်ဦးကောင်းမှာ မင်းကြီးသက်တော်ရှည်လည်းဖြစ်၊ သီပေါမင်းကို နန်းတင်ပေးခဲ့သောဂုဏ်ကျေးဇူးကလည်းရှိနေသောကြောင့် လိမ့်လိမ့်လဲလဲကားမဖြစ်။ ရေနံချောင်းဝန်ကြီး ဦးစို၊ မကွေးဝန်ကြီး ဦးဖိုးလှိုင်၊ မြို့သစ်ဝန်ထောက် ဦးအောင်ကိုးတို့မှာကား အရာမှကျလေတော့သည်။ သီပေါမင်း လန်ဒန်သွားရန် အကြံလည်းပျက်ပြီ။ ဆယ့်လေးဌာနအုပ်ချုပ်ရေးလည်း ပျက်ပြယ်ပြယ် လျော့ရဲရဲဖြစ်ပြီ။ ထိုထက် ဆိုးလာသည်မှာ ၁၈၇၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း မောင်တုတ်ခေါင်းဆောင် သော လူတစ်စုက အကျဉ်းကျမင်းသားမင်းသမီးတွေကို မြောက်ဥယျာဉ်တွင် ထိန်းသိမ်းထားရာမှ အကျဉ်းထောင်သို့ပြောင်း၊ ထို့နောက် လွှတ်တော်ကို အသိ မပေးဘဲ နှစ်ညသုံးညဆက်၍ သတ်ဖတ်ခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ သတင်းကို နောက်မှကြားရသော ဦးကောင်းသည် ဒေါသဖြစ်ဖြစ်နှင့် 'ထွီ' ဆိုရုံအပြင် ဘာမှ မတတ်နိုင်တော့။ သူ့ရည်ရွယ်ချက်ကား ပျက်ခဲ့ပြီဖြစ်၏။ သူ့ရည်ရွယ်ချက်မှာ မင်းသားမင်းသမီးများကို ကောင်းစွာကျွေးမွေး၍ တစ်စုတည်းလုံခြုံစွာထားရန် ဖြစ်လေသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် နန်းတော်အနောက်မှာဆောက်နေသော အုတ်ဝင်းကြီးနှင့် အုတ်ဝင်းအတွင်းအိမ်များပင် မပြီးတတ်သေးချေ။

အင်္ဂလိပ်လည်း မြန်မာ့အရေးတွင် စွက်ဖက်လာလေသည်။ မင်းသား မင်းသမီးများကို သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် စက်ဆုတ်စရာဖြစ်ကြောင်း၊ နောင် ဤ ကိစ္စမျိုးဖြစ်လျှင် အင်္ဂလိပ်အလံတော်ကို ဆက်လက်ထူတော့မည်မဟုတ်ပါ ကြောင်း . . . စသည်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ် ရှောထံမှ ကန့်ကွက်စာလာ လေသည်။ ကန့်ကွက်ချက်မှာ နှားဝင်ကောင်း၏။ သို့သော် သဘောအမှန်မှာ လူလူချင်းမေတ္တာစေတနာထားသည်က သာမညအကြောင်းဖြစ်၍ မင်းသား မင်းသမီးတို့ကိုသတ်ဖြတ်မှုကြောင့် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ မငြိမ်မသက်ဖြစ်လျှင် သူတို့၏ကုန်သည်များအဖို့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးထိခိုက်မည်ကို စိုးရိမ်သည် က အဓိကအကြောင်းဖြစ်လေသည်။ မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့၏ဆက်ဆံရေး လည်း တင်းမာလာမယောင်ရှိလေသည်။ တောကျောင်းသရက်နှင့် တောင်ငူ နယ်စပ်တို့တွင် အင်္ဂလိပ်က စစ်တပ်ဖြည့်သည်။ မြစ်ထဲတွင် သင်္ဘောအစောင့် အရှောက်ထားသည်။ ထိုအပြုအမူများ၏ အကျိုးဆက်ကား မန္တလေးမြို့ထဲတွင် သွားလာနေကြသော သံအရာရှိတို့နှင့် မြန်မာအရပ်သားတို့ မကြာခဏ

ကတောက်ကဆဖြစ်ကြခြင်းပေတည်း။ ထိုအတွင်း ရှော ဖျားနာ၍ ကွယ်လွန်လေသည်။ ရှော တာဝန်ကို ဆက်လက်ယူသော လက်ထောက်ကိုယ်စားလှယ်သည် အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ ကဘူးမြို့၌ အာဖဂန်လူမျိုးတို့လက်ချက်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ်အသတ်ခံရသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ မန္တလေးတွင်လည်း သူတို့၏လုံခြုံရေးစိတ်မချရဆိုကာ မြန်မာအစိုးရကိုအသိမပေးဘဲ သံအဖွဲ့နှင့် အင်္ဂလိပ်လက်အောက်ခံယောက်ျားမိန်းမများကို မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းပြန်လေသည်။

ဦးကောင်းသည် အင်္ဂလိပ်နှင့်ဆက်ဆံရေးပျက်ပြားမှုကို မလိုလားသူဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၈၀ ခုနှစ်အလယ်တွင် သူ့အပါအဝင် မှူးမတ်များ၏တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် မြောင်လှဝန်ထောက် ဦးခြံမိုခေါင်းဆောင်သော သံအဖွဲ့ကို အိန္ဒိယရှိအစိုးရထံသို့ ခရီးထွက်စေလေသည်။ သို့သော် အောက်မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက ထိုသံအဖွဲ့၌ ဘာမှအာဏာမရှိဆိုကာ တောကျောင်းသရက်တွင် တားထားသဖြင့် ရှစ်လတိုင်တိုင် စောင့်နေရပြီးမှ မန္တလေးသို့ ပြန်လာခဲ့ရသည်။ အခြေအနေမှာ အခက်ပင်တည်း။ တောကျောင်းသရက်၌ သံအဖွဲ့စောင့်ဆိုင်းနေရစဉ်ကလည်း အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာတို့ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် စကားများခဲ့ရသောအကြောင်းအချက်တွေ ရှိလေသေးသည်။ 'ရွှေမြို့'ခေါ် လူစီးသင်္ဘောကပွတိန်နှင့် သင်္ဘောသားများကို မြန်မာအရပ်သားများက ရိုက်မှု၊ 'ယူနံ'ခေါ် လူစီးသင်္ဘောကို စလေမြို့တွင် ၂၂ နာရီတိုင်တိုင် စလေမြို့ဝန်က တားထားမှုတို့ကို အင်္ဂလိပ်ဘက်က မကျေနပ်ခဲ့သလို တောကျောင်းသရက်နယ်စပ်တွင် (ကာလကတ္တားမှ ထွက်ပြေးလာခဲ့သော) ညောင်အုပ်မင်းသားနှင့် သူ့တပည့်များက ဝင်ရောက်ထိပါးမှုကို မြန်မာဘက်ကလည်း မကျေနပ်ခဲ့။

ဦးကောင်းသည် အင်္ဂလိပ်တို့၏ မကျေနပ်မှုကို သူတတ်နိုင်သည့်ဘက်မှ ပြေရာပြေကြောင်း ကြိုးစားပါလေသည်။ သို့သော် ပြည်တွင်း၌လည်း အုပ်ချုပ်ရေးမတည်မငြိမ်ဖြစ်နေ၍ စိတ်မောစရာပင်။ အကောက်အခွန်စာရင်းမှာလည်း မူလရသည့်အတိုင်း စနစ်တကျထည့်သွင်းခြင်းမရှိ၊ လွှတ်ရုံး ၅ရပ် အရာရှိများမှာလည်း ခန့်ထားမြဲထုံးစံထက်တိုးတက်ပိုမိုနေသည်။ အဝေးအရာရှိ ခန့်ထားရေးမှာလည်း ဆိုင်ရာတို့၏အဂတိလိုက်စားမှုကြောင့် အပြောင်းအလဲတွေ များလှသည်။ အချို့မြို့ရွာများတွင် တစ်နေရာတည်းကိုပင် မြို့သူကြီး

၂ ဦး ၃ ဦးခန့်သည်ကိစ္စမျိုး ရှိတတ်သည်ဖြစ်၏။ စေတနာဖြင့် အရင်နှစ်များက ဖွင့် ခဲ့သောထိမှာလည်း အလုပ်အဆောင်မတတ်မှုကြောင့် လူအများအလိုက်စား လွန်ကာ ဆင်းရဲကုန်ကြသည်။ ရှမ်းပြည်ဘက်တွင်လည်း မငြိမ်သက်၊ သီ ပေါမင်းသည် အခြေအနေမှန်ကို မသိသကဲ့သို့ရှိနေလေတော့သည်။ ဤတွင် “တာရှည်ခံတော့မည်မဟုတ်၊ တာရှည်ခံတော့မည်မဟုတ်”ဟု ဦးကောင်း ညည်း တွားမိကြောင်းဖြင့် အတွင်းစကားထွက်လာရာ ညည်းလည်း ညည်းထိုက်ပါ ပေသည်။ သို့သော် ညည်းရုံဖြင့် အမှုမပြီးသေး။ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သည်ကို သူတိုက်တွန်းကြည့်မှ သင့်တော့မည်။ သီပေါမင်းသဘောတူချက်ဖြင့် ပြည်သူ တို့အလိုရှိရာလျှောက်နိုင်အောင် မြို့ဓာတ်တံခါး လေးဌာန၌ ရွှေသေတ္တာများ ထားရှိလေတော့သည်။ မကြာမီ မြောက်ထားဝယ်ဗိုလ်ရနောင်မောင်တုတ်နှင့် သူ၏အပေါင်းအသင်းများ၏လွန်ကဲမှုသည် ထိုသေတ္တာပါစာလွှာများမှတစ်ဆင့် ပေါ်လာလေသည်။ အပြစ်ရှိသူများလည်း အပြစ်အလျောက် ခံကြရလေသည်။ အိမ်တော်ပါလူငယ်များ၏ တွင်ကျယ်မှုလည်း တန့်သလိုဖြစ်သွားခဲ့သည်။

ဤတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ဘုရင်ခံချုပ်အသစ်ရောက်သဖြင့် မြန်မာတို့ မှာ မဟာမိတ်ပြန်ဆက်ရန်နှင့် စီးပွားရေးကိစ္စများကို ပြန်လည်ဆွေးနွေးရန် အခွင့်ရလာလေသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်သစ်ကလည်း လိုလားသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန် ဦးရွှေအိုးခေါင်းဆောင်သော သံအဖွဲ့သည် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၊ ဆင်မလာမြို့သို့ သွားရောက်ဆွေးနွေးရလေသည်။ ဆင်မလာတွင် အမှု မပြီးပြတ်သဖြင့် ရန်ကုန်တွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးရသည်။ သို့သော် ဆွေးနွေးပွဲ မအောင်မြင်လေ။ မအောင်မြင်ရသည်မှာလည်း မြန်မာဘက်က လက်ဖက်ကို ကုန်တော်အဖြစ် သတ်မှတ်လိုမှု၊ မြန်မာမင်းပိုင်နယ်အတွင်း၌ အင်္ဂလိပ်လက် အောက်ခံလူများ သွားလာခြင်းကို စည်းကမ်းသတ်လိုမှု၊ ရန္တပိုစာချုပ်ကို ဖျက်သိမ်းလိုမှု စသည့်အချက်တို့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့က လက်မခံနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီစသော နိုင်ငံများနှင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးနယ်ချဲ့မည်ဟု မြန်မာအစိုးရက ကြံလေသည်။ ဤအရေးတွင် ဦး ကောင်း၏ အကြံဉာဏ်ပါသည် မပါသည်ကိုကား မသိရ။ ၁၈၈၃ ခုနှစ်အလယ် တွင် မြို့သစ်အတွင်းဝန် ဦးဘီခေါင်းဆောင်သော သံအဖွဲ့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ သို့ သွားလေသည်။ ထိုသံအဖွဲ့၏လုပ်ငန်းကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက မသက်သာ။

မြန်မာအစိုးရနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကိစ္စမှလွဲ၍ မလုပ်ပါဟူသော ကတိကို ပြင်သစ်အစိုးရထံမှ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက တောင်းသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် သံအဖွဲ့သွားလာလှုပ်ရှားနေမှုကိုလည်း အင်္ဂလိပ်သံအမတ်က မျက်ခြည်မပြတ် စောင့်ကြည့်နေသည်။ နိုင်ငံခြားဝန်ကြီး ဖယ်ရီပါဝင်သော ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် မြန်မာသံအဖွဲ့တို့ချုပ်ဆိုကြသောစာချုပ်မှာ ၁၈၇၃ ခုနှစ်က ဦးကောင်းချုပ်ဆို ခဲ့သော စာချုပ်ကိုအတည်ပြုရေး၊ ဖြည့်စွက်ရေးပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကိစ္စ၊ သံတမန်လဲလှယ်ရေးကိစ္စတို့လောက်သာ ပါဝင်လေသည်။ သို့သော် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ထိုစာချုပ်ပါအချက်များအပြင် လျှို့ဝှက်ချက်များရှိသည်ဟုထင်လေသည်။ သံအဖွဲ့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် အကြာကြီးနေခဲ့၍ ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင်မှ စာချုပ်လက်မှတ်ထိုးသဖြင့် ပို၍ မသင်္ကာဖြစ်ရသည်။ စာချုပ်ချုပ်၍မှ ၅ လ၊ ၆ လလောက်သာရှိသေးသည်။ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်ဖြင့် ပြင်သစ်ကို ပတ္တမြားတွင်းတူးခွင့်ပေးသည်။ ဘဏ်ဖွင့်ခွင့်ပေးသည်။ ဧရာဝတီမြစ်ရိုးတစ်လျှောက် သင်္ဘောသွားခွင့်ပေးသည်။ မန္တလေးမှ တောင်ငူသို့ မီးရထားလမ်းဖောက်ခွင့်ပေးသည် စသောသတင်းသည် ရန်ကုန်နှင့် လန်ဒန်နှစ်နေရာစလုံး ပြန့်နှံ့လေသည်။ နောက်တစ်ဖန် ပြင်သစ်ဩဇာလွှမ်းမောက်သော တုန်ကင်ဘက်မှ လက်နက်များကို မြန်မာနိုင်ငံသို့ပို့ရန် ပြင်သစ်အစိုးရက သဘောတူသည်ဟူသော သတင်းသည်လည်း ပြန့်နှံ့ပြန်လေသည်။ ဤသည်ကို ပြင်သစ်အစိုးရက ဝန်မခံ။ တကယ်ဆိုလျှင် အင်္ဂလိပ်ကလည်း ကြောက်နေစရာမလို။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် မတ်လတွင် ဖယ်ရီသည် အစိုးရအဖွဲ့မှပြုတ်ကျ၍ နောက်တက်သောအစိုးရက စာချုပ်ကို အတည်မပြုသောကြောင့်ပေတည်း။

ဘယ်လိုပင်ဖြစ်စေ၊ အင်္ဂလိပ်အစိုးရကား မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားနိုင်ငံများတန်းတူဆက်ဆံသည်ကို လားလားမှ မကြိုက်ရိုးအမှန်ဖြစ်လေသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ဘက်ရှိ တုန်ကင်၌ ဩဇာလွှမ်းမိုးလာသော ပြင်သစ်ကို မြန်မာနှင့်ဆက်မိမှာ ကြောက်သည်။ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်ကြီးများကလည်း သူတို့ကြီးပွားရေးတွင် အခြားပြည်သားများဝင်မည်ကို ဆတ်ဆတ်ထိမခံနိုင်။ ထန်းလျက်၊ ဝါဂွမ်း၊ လက်ဖက်ကို ကုန်တော်လုပ်မည်ဟု သတင်းသန့်သန့်ကလေးကြားလိုက်ရလျှင် ကုန်သည်ကြီးများက ကန့်ကွက်ရန် လက်

မနေးခဲ့။ မန္တလေးတွင် ထောင်ထဲ၍ လူတွေအပြုန်းအရမ်းသေသည်။ အလုံဘက် တွင် ဓားပြတွေသောင်းကျန်းနေသည် စသည်ဖြင့် မြန်မာမင်းပိုင်နက်တွင် မငြိမ်မသက်ဖြစ်မှုတွေကို ကြားလိုက်ရလျှင် သူတို့က မြန်မာနိုင်ငံကိုသိမ်းရန်၊ မသိမ်းနိုင်လျှင် သူတို့အလိုကျမင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်ရန် ဦးဦးဖျားဖျားအစိုးရကို တိုက်တွန်းသည်ဖြစ်လေသည်။

(ကုန်သည်အခြေခံ)အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် အချက်ကိုစောင့်လေသည်။ ဘုံဘေးဘားမားကုမ္ပဏီအရေး၌ အချက်ပေါ်လေသည်။ ထိုကုမ္ပဏီသည် မြန်မာမင်းထံ အခွန်ဆောင်၍ တောင်ငူ၌ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း လုပ်နေခဲ့သည်။ ယခုအရေးပေါ်လာပုံမှာ ထိုကုမ္ပဏီက နှစ်နှစ်အတွင်း နယ်ခြားသို့ သစ်လုံးရေ ရှစ်သောင်းထုတ်ယူသည်ကို အခွန်ရုံးတော်တွင် သစ်လုံးရေ သုံးသောင်းကျော်သာ စာရင်းတင်ပြ၍ သစ်လုံးရေ ငါးသောင်းထိမ်ချန်ကွယ်ဝှက်ကြောင်းဖြင့် ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ၌ သစ်ခေါင်းများက မြန်မာအစိုးရထံ လျှောက်ကြသောကြောင့်ဖြစ်လေသည်။ လျှောက်ချက်အတိုင်း မှန်မမှန်သိရအောင်ဟု လွှတ်တော်က (အင်္ဂလိပ်အာဏာပိုင်များ၏ သဘောတူချက်ဖြင့်) သစ်တောရုံးရှိ သစ်စာရင်းကို ကူးယူစစ်ဆေးသည်။ ထို့နောက် တောင်ခွင်ဝန်ကြီး ဦးသိုင်း၊ တိုင်တားဝန်ကြီး ဦးဖိုး၊ (သေနတ်ဝန်ကြီး) ဦးကောင်းတို့ပါဝင်သော လွှတ်တော်က တိုင်ချက်မှန်သည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် ကုမ္ပဏီက သစ်တောအကောက်နှုန်းအတိုင်း နှစ်ဆတန် ငွေနှစ်သန်းသုံးသိန်းကျော်ပေးလျော်စေရမည်ဟု ကုမ္ပဏီဆိုင်ရာ အန္ဒြီးနော (G.Andreino) ဘရိုက် (J.Bryce)၊ မက်ဇွဲ(H.Maxwell) တို့ရှေ့၌ပင် စီရင်ချက်ချလေသည်။ စီရင်ချက်ကို မကျေနပ်၌ ကုမ္ပဏီက အင်္ဂလိပ်အစိုးရထံစာတင်သည်တွင် ဘုရင်ခံချုပ်က အရာရှိတစ်ဦးကို ခုံအဖြစ် စေလွှတ်မည်ဟု မြန်မာအစိုးရထံသို့ စာပို့လေသည်။ ဤတွင် ဦးကောင်းသည် အင်္ဂလိပ်နှင့်စစ်ဖြစ်မည်ကိုစိုးရိမ်၍ ဘုရင်ခံချုပ်ကလွှတ်မည့်ခုံ၏ အဆုံးအဖြတ်ကို ခံလိုသည်။ သို့သော် ဘုရင်ခံချုပ်၏စာမှာ မြန်မာ့အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိခိုက်လှသဖြင့် မြန်မာအစိုးရက သဘောတူ၍မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ယခုအမှုကို အခြားမဟာမိတ်နိုင်ငံတစ်ဦးဦးကသာ ခုံအဖြစ်ဖြင့် စီရင်သင့်ကြောင်း စာပြန်လေသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်က မြန်မာအစိုးရ၏စာကို လိုက်လျောဖို့နေနေသာသာ ရာဇသံပင် ထပ်၍ပို့ပြန်သည်။ ရာဇသံ၏အလိုမှာကား မြန်မာအစိုးရက